

УДК651.4/.9 (075)

Тетяна Лугова, Вадим Черниш
Одеський національний політехнічний університет,
Одеса, Україна

ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ГАЛУЗЕВОГО ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

В статті показані особливості військово-медичної документації як складової галузевого документознавства, виявлено особливості, структуру та склад документаційних систем військово-медичної галузі.

Ключові слова: військово-медична документація, структура медичної служби збройних сил, галузеве документознавство, класифікація документації.

The article shows the peculiarities of the military-medical documentation as part of the branch of records management, the peculiarities, structure and composition of the system documentation of Military medical industry.

Key words: military-medical documentation, the medical service of the armed forces, sector-specific documentation studies, classification documentation.

Вступ. В ситуації сьогоденних реалій сучасної України, особливої суспільної гостроти набуває проблема удосконалення діяльності військово-медичних центрів та закладів. Це, у свою чергу, зумовлюється правильно організованим та ефективним процесом документування всіх процесів, що відбуваються у військових закладах охорони здоров'я (ЗОЗ), особливістю яких є тотальна регламентація відповідними наказами та Законами України. Доцільність наявності/ведення тих чи інших документів у ЗОЗ залежить від форми власності, виду, профілю його діяльності тощо. Важливим чинником,

що впливає на характер документування та склад документів військових шпиталів є приналежність документаційної системи до військової галузі. Це зумовлює необхідність наукової рефлексії щодо військової медичної документації як складової галузевого документознавства, що було обґрунтовано М.С. Слободяником як перспективний напрям дослідження [10]. Все це зумовило вибір теми нашого дослідження.

Огляд літератури та постановка проблеми. Незважаючи на гостру суспільну актуальність розробки пропозицій та рекомендацій щодо оптимізації процесів документування військових ЗОЗ, фундаментальні праці за цією темою практично відсутні. Науковці загалом зосереджуються на різних аспектах історії медицини [7; 12], проблемах розвитку медичної допомоги в Україні [12], організації медичного забезпечення військ [9], менеджменту медичних закладів (МЗ) [4; 6; 8]. Варто відзначити праці інформаційно-документаційного спрямування вивчення автоматизації медичної інформаційної системи [3], звітної медичної інформації та медичної статистики [5], нормативно-правової бази медичного забезпечення ЗСУ в єдиному медичному просторі держави [11]. Хоча у цілому загальні питання управління документацією знаходять відображення в численній спеціальній літературі та фахових джерелах. Втім, праць на перехресті наукових галузей менеджменту охорони здоров'я, військової медицини, документознавства та діловодства до сьогодні відсутні. Причинами цього, як нам видається, є: по-перше, обґрунтована насиченість цих галузей регламентуючими документами (Законами України, Наказами МОЗ та Міноборони України); та по-друге, у специфіці військової галузі, більшість інформації якої належить до державної таємниці та обмежується за доступом.

Мета дослідження – виявити особливості військово-медичної документації України як складової галузевого документознавства.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим завданням документаційного забезпечення медичного закладу є організація ефективного діловодства. Цю організацію здійснює Міністерство

охорони здоров'я. Перед усім спеціальна служба документаційного забезпечення, яка в органах державної влади, як правило, входить до керівної структури – апарату адміністрації, й називається загальним відділом. Крім того, окремі функції з документаційного забезпечення установи здійснює архівний підрозділ медичного закладу, а також інші структурні підрозділи (відділ кадрової роботи, бухгалтерія, фінансова частина, господарчо-фінансовий відділ тощо) в межах їхньої компетенції [12]. Втім, якщо діловодні процеси у медичних установах регулюються спеціальними наказами МОЗ України (наприклад [1]), то військові ЗОЗ регулюються спеціальними наказами Міністерства оборони України (наприклад [2]). Адже загальне керівництво військово-медичною службою здійснює Департамент охорони здоров'я Міністерства оборони України (ДООЗ МОУ), підпорядкований Міністерству оборони України. Галузеві особливості документації військово-медичних центрів України визначаються Законами України: «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про військово-медичну доктрину України», та нормативно-правовими актами: «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями», «Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України» та безліч інших.

Отож склад військово-медичної галузі зумовлюється організаційною структурою медичної служби ЗС України (документації медичних підрозділів, частин, закладів, з'єднань і органів управління), завданнями і характером бойових дій, виду збройних сил (Військово-Морських Сил, Сил Повітряної оборони, Сухопутних військ тощо), особливостями медичного забезпечення, а також завданнями, що покладаються на відповідні формування медичної служби (рис.1)

Рис. 1. Структура медичної служби ЗС України [9, 68]

Так, до документації підрозділів медичної служби належать ті, що виникають у результаті діяльності медичних пунктів батальйонів і окремих полків, медичних рот механізованих (танкових) бригад. Це первинна військово-медична документація, що може бути класифікована за видами кваліфікованої військово-медичної допомоги (долікарської, першої лікарської і невідкладних заходів), за посадами (документація фельдшера, помічника лікаря, лікаря загальної практики-сімейної медицини), за фаховим спрямуванням (документація хірургічного відділення, терапії, анестезіології тощо). Це документи персонального медичного обліку (первинні медичні картки та історії хвороб), документи обліку засобів для першої допомоги, накази та інструкції тощо.

Велику групу становить документація частин (закладів) медичної служби, що мають свій номер, військове господарство і печатку. Тож за організаційним критерієм документація розподіляється на документацію медичних рот, санітарно-транспортних частин,

військових польових пересувних шпиталів, військових санаторіїв, санітарно-епідеміологічних закладів, закладів медичного постачання, військово-медичних навчальних закладів тощо. Документація кожної з медичних частин містить підсистеми відповідно до їх структурних підрозділів. Так, до документації військового шпиталю належать спеціальні документаційні системи відділень інтенсивної терапії невідкладних станів; невідкладної терапії; інтенсивної терапії та екстракорпоральної детоксикації; інтенсивної терапії загального профілю; травм пункту; токсикологічної лабораторії; променевої діагностики тощо.

Документація з'єднань медичної служби охоплює системи документів частин матеріально-технічного забезпечення – медичних бригад армійських корпусів та госпітальних баз. Для організації і проведення заходів щодо медичного забезпечення військ у безпосередньому підпорядкуванні ДООЗ МОУ передбачені органи управління лікувально-евакуаційним забезпеченням на регіональному і територіальному рівнях; пересувні госпітальні бази, лікувально-профілактичні і санітарно-епідемічні заклади, органи військово-лікарської і судово-медичної експертизи, військово-медичні склади і бази, санітарно-транспортні частини, військово-медичні навчальні заклади і науково-дослідні заклади безпосереднього підпорядкування [9, 67].

Військово-медична галузь визначає специфіку організаційно-розпорядчої документації цих закладів, що зумовлюється характером їхнього керівництва: медичні частини очолюють командири, а заклади – начальники. Всі керівники зазначених медичних формувань є офіцерами медичної служби. Начальники військово-медичних управлінь оперативних командувань є прямими начальниками всієї медичної служби відповідних оперативних командувань. При цьому зазначені начальники мають спеціальний орган управління - військово-медичне управління, в складі якого передбачені посади головних

спеціалістів з основних розділів військової медицини - хірурга, терапевта, токсиколога-радіолога тощо [9, 66, 69].

На Сьогодні в Збройних Силах України (ЗСУ) немає єдиного затвердженого керівного документа щодо управління військово-медичними клінічними центрами та іншими медичними закладами (МЗ) та їхньої організації в особливий період. Зазначене зумовлює актуальність проведення досліджень з питань удосконалення й розвитку нормативно-правової бази системи МЗ ЗСУ на особливий період. Удосконалення нормативно-правової бази стане основою для проведення організаційних заходів з метою створення сучасної оптимальної документаційної структури військово-медичної служби, яка забезпечить виконання завдань зі збереження та зміцнення здоров'я особового складу ЗСУ [11].

Крім організаційних критеріїв класифікації документів, актуальними залишаються традиційні для діловодства ознаки змісту, призначення, характером застосування, за спрямуванням тощо. Зокрема, у військово-медичної галузі значними є такі системи:

1. Первинна медична документація (медична карта пацієнта, історія хвороб, медична довідка тощо).
2. Обліково-звітна документація.
 - Журнали реєстрації (Журнал обліку прийому хворих в стаціонар; Журнал відмовлень в госпіталізації; Журнал обліку хворих, яким надана лікувальна відпустка; Журнал обліку перебування хворих на денному стаціонарі; Журнал запису оперативних втручань в стаціонарі; Журнал реєстрації переливання трансфузійних рідин; Журнал обліку антиретровірусних препаратів у закладах охорони здоров'я; Журнал обліку антиретровірусних препаратів у відділеннях і кабінетах закладів охорони здоров'я; Журнал плану оперативних втручань; Журнал реєстрації аналізів; Листок обліку руху хворих і ліжкового фонду стаціонару);
 - Обліково-звітна документації в аптеках військових частин, лікувальних закладів і на медичних складах. Документація обліку

лікарських засобів груп А та Б. Книги обліку, описи комплектів, вимоги, заявки, акти технічного стану.

- Документація зі зберігання та руху наркотичних засобів. (Ліцензія на право на роботу з наркотичними засобами. Журнал відповідних форм приходу та розходу наркотичних засобів).
 - Акти інвентаризації матеріальних цінностей у військових частинах, лікувальних закладів, на медичних складах; інвентаризації матеріальних засобів і передача її від однієї посадової особи до іншої. Документи для отримання інспекторського свідоцтва. Повідомлення про бойові втрати й трофеї медичного майна. Оприбутковування трофеїв.
3. Довідкова документація («Класифікатор медичних процедур та хірургічних операцій», «Склад хворих у стаціонарі, строки та результат лікування», «Хірургічна робота стаціонару», «Термінова хірургічна допомога хворим, які вибули зі стаціонару» тощо).

На часі науковцями висувуються питання про зближення медичної та військової галузей шляхом створення єдиної системи медичного забезпечення військ як складової загальнодержавної політики охорони здоров'я громадян України у мирний та воєнний час [11]. Вчені стверджують, що система МЗ цивільного населення, як і система МЗ військ в особливий період, є підсистемою всього народногосподарського комплексу країни, тож спільною метою діяльності системи МЗ цивільного населення та військовослужбовців є охорона здоров'я людини, а останнє є важливою складовою національної безпеки держави. Отже вчені ставлять питання про вироблення єдиних лікувально-діагностичних протоколів, номенклатур фармацевтичних засобів і стандартів, що мають відповідати міжнародним стандартам та акумулювати найсучасніші світові досягнення в галузі організації та практичного надання медичної допомоги громадянам. При цьому медична служба збройних

сил країни, як підкреслюють автори [11], входить у політичні та економічні блоки за участю держави.

Висновки. Вищевикладене дає можливість стверджувати, що військово-медична документація являє собою складну міжгалузеву надсистему, що складається із загально управлінських, спеціальних та галузевих документаційних систем. Склад та особливості військово-медичної документації зумовлюються структурою медичної служби ЗС України, завданнями і характером бойових дій, виду збройних сил, режимами мирного або особливого часу, особливостями медичного забезпечення, а також завданнями, що покладаються на відповідні формування медичної служби.

Військово-медична документація як система характеризується такими особливостями: підпорядкуванням Міністерству оборони; жорсткою регламентацією будь-якого процесу, що відбувається у медичному закладі, відповідними Наказами, що є основними нормативними та інструктивними документами; високою специфікою документації, зумовленою медичною галуззю; превалюванням обліково-звітної документації та тісний взаємозв'язок з відділом статистики.

Література

1. Про затвердження Інструкції з діловодства у Міністерстві охорони здоров'я України : Наказ МОЗ України № 20 від 05.02.98 (чинний, поточна редакція 25 лютого 2014 року N 143. - http://www.moz.gov.ua/docfiles/dod143_1__2014.pdf);
2. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України [Електронний ресурс] : Наказ Міноборони України № 402 від 14.08.2008 [Чинний, редакція вид 01.12.2015]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08>
3. Автоматизована медична інформаційна система / В.О. Юхимець [та ін.] // Впровадження та оптимальні технічні рішення. – 2007.— С. 1–8.

4. Баєва О. В. Менеджмент організацій: медичний та фармацевтичний менеджмент : навч. посіб. / О. В. Баєва - К.: ВД "Персонал". 2009. – 336 с.
5. Голубчиков. М. В. Сучасні організаційні проблеми служби медичної статистики України: Охорона здоров'я України / М.В. Голубчиков //- К.: ВД "Лікарняний" – № 3 (18). — С. 30 – 35
6. Журавель В.И. Основы менеджмента в системе охраны здоровья : навч. посібник / В. И. Журавель – К. : . 1994. – 336 с.
7. История развития медицины и военно-полевой хирургии / С.И. Шевченко. В.М. Зыбин. Р.С. Шевченко [та ін.].– Х. : ХНМУ. 2009. – 178 с.
8. Крыштопа Б.П. Менеджер в здравоохранении / Б.П. Крыштопа. И.М. Андреева. – К.: «Добродий МК». 1995 .- С. 180
9. Організація медичного забезпечення військ : підруч. для студ. вищ.мед. закл. Освіти України III-IV рівнів акредитації / За редакцією проф. Паська В.В. – К. : «МП Леся», 2005. – 430 с.
10. Слободяник М.С. Галузеве документознавство: перспективні напрями досліджень / М.С. Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: Зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 17–18 травня 2005 р. – К., 2005. - Ч. 1. - С. 5-8.
11. Трансформування та розвиток Збройних Сил України / В.Л. Савицький, О.М. Власенко, В.І. Стриженко, О.Ю. Булах // Наука і оборона. – 2014. – № 2. – С. 27-33.
12. Шегедин М. Б. Історія медицини та медсестринства / М.Б. Шегедин. Н.О. Мудрик. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – 512 с.